HE 192/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan hallintovaliokunta 22.11.2024

Erityisasiantuntija Ellen Vogt, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Yleistä esityksestä 1/2

- Esitys on jouduttu valmistelemaan erittäin kiireisesti ja ulkopuolisen asiantuntijan on ollut hyvin vaikea pysyä mukana esityksen eri vaiheissa
- Positiivista on, että **esityksessä tuodaan nyt selkeästi esiin, että esitetyt säännösmuutokset ovat ennemminkin norminpurkua ja valtiontalouden säästötoimi, eivätkä tehtävävähennykset kompensoi kuin marginaalisilta osin ehdotettuja laskennallisten korvausten sekä erityisesti perustoimeentulotuen rahoitukseen kohdistuvia leikkauksia, eikä ehdotetuilla muutoksilla arvioida olevan työllisyysvaikutuksia.**
  - Kiireisten, merkittäviä säästöjä tavoittelevien rahoitusleikkausten pitkän aikavälin vaikutukset voivat kuitenkin olla päinvastaiset.
  - Alimitoitetulla rahoituksella ei erityisesti kaikkein vaikeimmassa asemassa olevia maahanmuuttajia ja kotoutujia todennäköisesti pystytä auttamaan riittävän tehokkaasti.

HYVIL

Yleistä esityksestä 2/2

- Hyvinvointialueille korvataan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen täyskorvauksen poistumisesta johtuva rahoitusvaje momenttisiirrolla TEM:n toimialalta STM:n toimialalle (21.11.2024 lisätalousarvio) -> hyvä asia.
- Hallinnollista taakkaa ja norminpurkua pyritään edistämään
    - Todellinen norminpurku ei kuitenkaan tapahdu pikaisin pistemäisin säännösmuutoksin.
    - Kaikkien hallinnonalojen lainsäädäntö tulisi huomioida eli purkaa hallinnollista taakkaa kokonaisvaltaisesti, ei vain yksi hallinnonala tai toiminto kerrallaan.
- Tiedonvaihtosäännökset on kirjoitettu ’välinevapaaseen’ muotoon ja annettu palaute on huomioitu

HYVIL

Hyvinvointialueiden sote-palveluja ei voi ‘vähentää’ kotoutumislain mukaisia laskennallisia korvauksia leikkaamalla

- Hyvinvointialueiden järjestämisvastuu määritellään hyvinvointialuelaissa ja sote-järjestämislaissa.
  - Sote-palvelut on järjestettävä alueen asukkaiden palvelutarpeiden mukaisesti
- **Kotoutumislain mukaisen rahoituksen vähentäminen ei voi johtaa esityksessä peräänkuulutettujen ‘palvelujen vähentämiseen’, koska hyvinvointialueilta ei esityksen mukaan tosiasiassa poistu mitään todellisia järjestämis-/palvelutehtäviä.**
  - Kumottaviksi ehdotettujen erillisten monialaisten säännösten sisältö on siirretty osaksi muita säännöksiä ja hyvinvointialueen monialaisia yhteistyövelvoitteita sääntelee myös oma substanssilainsäädäntö
  - Hyvinvointialueet eivät nykyisessä tilanteessa tuota/järjestä ‘turhia palveluja’ kotoutujille.
  - Pelkkien rahoitusleikkausten kohdistaminen hyvinvointialueisiin ilman tosiasiallisia tehtävävähennyksiä on kohtuutonta hyvinvointialueiden jo valmiiksi alimitoitetun rahoituksen vuoksi

HYVIL

Maahanmuuttajat ja hyvinvointialueiden rahoituksen kehittäminen

- Kotoutujien ja maahanmuuttajien osalta hyvinvointialueiden rahoitus vaikuttaa kokonaisuutena alimitoitetulta.
- Hyvinvointialueiden vieraskielisyyskerroin ei tällä hetkellä vaikuta huomioivan hyvinvointialueiden välisiä eroja riittävästi.
- **Kotoutumislain mukaisia laskennallisia korvauksia ja hyvinvointialueiden vieraskielisyyskerrointa tulisi kehittää yhdessä ja ne tulisi yhteensovittaa, jotta valtionrahoitus kokonaisuutena kohdistuisi hyvinvointialueille oikeudenmukaisesti**.
- Lisäksi ihmiskaupan uhrien lainsäädäntö- ja palvelujärjestelmä tulisi uudistaa kokonaisuudessaan ja irrottaa vastaanotto- ja kotoutumislainsäädännöstä omaksi kokonaisuudekseen.
  - Kaikki ihmiskaupan uhrit eivät ole maahanmuuttajia tai kotoutujia

HYVIL

Leikkausten toteutusajankohta on suuri riski

- Esitetyt lisärahoitusleikkaukset ovat kokonaisuutena merkittäviä ja kohdistuvat erityisesti kuntiin ja saattavat pidemmällä tähtäimellä johtaa pikemminkin hyvinvointialueiden kustannusten kasvuun kuin säästöihin
  - Esim. jos erityisesti vaikeimmassa asemassa olevien kotoutujien, kuten kiintiöpakolaisten tai kielitaidottomien kotiäitien kunnan kotoutumispalvelut heikkenevät, ongelmat voivat monimutkaistua, yhteistyö myöhentyä ja sote-palvelutarve sekä segregaatio kasvaa.
- Lisäleikkausten ajankohta sijoittuu hetkeen, jona työvoimapalvelut siirtyvät kuntien järjestämisvastuulle
  - Kummankin kotoutumiseen osallistuva viranomaisen palvelujen alirahoitus
  - Alimitoitetulla rahoituksella ei synny laatua ja vaikuttavuutta

HYVIL

Ehdotus kuntapaikalle ohjattavien sopimisvelvoitteen lisäämisestä 43.1 ja 43.2 §:iin

- Hyvä yhteistyö sekä yhteistyön ja palvelutarpeiden ennakointi hyvinvointialueen ja kunnan välillä on erittäin tärkeää kuntaan muuton suunnittelussa ja toteuttamisessa erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien tai kiintiöpakolaisten kohdalla.
- Kuntapaikalle on jatkossa tarkoitus ohjata erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia henkilöitä, joilla todennäköisesti valtaosin on myös sosiaali- ja terveydenhuollon joskus hyvinkin erityisiä ja erityistä osaamista vaativia palvelutarpeita
- Kotoutumislaissa on säädetty ainoastaan alaikäisten yksin maahan tulleiden lasten osalta kunnan, hyvinvointialueen ja ELY-keskuksen yhteisestä sopimisesta, muiden osalta kunnan tulee ainoastaan kuulla hyvinvointialuetta
  - Kuulemisen tarkoitus on toimeenpanon valmistelussa ollut epäselvä
- **Kuntaan ohjaamisesta tulisi myös 43.1 ja 43.2 §:n tarkoittamien henkilöiden kohdalla sopia ELY-keskuksen, kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyönä, jotta hyvinvointialue voi varautua ja ennakoida alueelleen muuttavien kotoutujien palvelutarpeita omien palvelujensa järjestämisessä.**

HYVIL

ellen.vogt@hyvil.fi

CC BY ND

www.hyvil.fi